

Aan de leden van de Vaste Commissie voor Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum: 4-3-2024 Uw ref.:
Onze ref.: 595407/DvdZ/EW Inlichtingen: ewolters@aob.nl
Onderwerp: wettelijke invoering van leeruitkomsten ho

Geachte voorzitter en leden van de Vaste Kamercommissie OCW,

Op 7 maart 2024 bespreekt u het wetsvoorstel Leeruitkomsten Hoger Onderwijs in de Kamer. Met deze wet wordt beoogd om in het kader van leven lang ontwikkelen meer ruimte te creëren voor persoonlijke leerroutes binnen opleidingen, waardoor er beter tegemoet kan worden gekomen aan de behoeften van studenten, onderwijsinstellingen en de arbeidsmarkt. Graag geef ik namens de Algemene Onderwijsbond (hierna AOb) het volgende aan u mee.

Borg de onderwijskwaliteit

Leeruitkomsten zijn doorgaans breed en holistisch geformuleerd. Het vraagt veel afstemming om deze juist te beoordelen en te valideren. Dit neemt veel tijd in beslag en is geen gemakkelijke opdracht. Voor veel beroepen (zoals techniek, onderwijs en zorg) geldt daarbij dat een zorgvuldig samengesteld curriculum, met een logische opbouw en samenhang, heel belangrijk is om te garanderen dat de student de stof daadwerkelijk onder de knie heeft, ook op detailniveau. Het werken met leeruitkomsten ondergraaft dat zorgvuldig samengestelde curriculum.

Docenten geven daarnaast aan dat de basiskennis onvoldoende aan bod komt in flexibele opleidingstrajecten. In het recente verleden zijn hogescholen, in het bijzonder Hogeschool InHolland, hard afgerekend op werkwijzen die met dit huidige wetsvoorstel juist de norm lijken te worden. We betwijfelen daarom sterk of met deze vorm van flexibilisering het gewenste niveau geborgd wordt. De examencommissie komt hiermee voor een ongelofelijk zware taak te staan. We wijzen erop dat er tijdens het experiment grote verschillen waren in de manier waarop het werken met leeruitkomsten in praktijk is gebracht.

Hoewel het experiment is afgerond en er een evalueatie heeft plaatsgevonden, is er nog geen zicht op het afstudeerniveau en diplomarendement van de afgestudeerden. Daarnaast valt ons op dat docenten niet tot amper zijn betrokken bij zowel de tussen- als evalueatie. In de eindrapportage wordt namelijk geschreven dat deelnemers aan de interviews op instellingsniveau vaak directeuren/programmamanagers flexibilisering en opleidingscoördinatoren/directeuren van experimentopleidingen, onderwijskundigen of bestuurders waren. Dit zijn dus niet diegene die in de praktijk uitvoering geven aan het werken met leeruitkomsten.

Om te voorkomen dat deze wet tot grote problemen gaat leiden, is het volgens de AOb onverstandig om deze wet pas na vijf jaar te evalueren. Docenten zijn nauwelijks betrokken geweest bij de vormgeving van de wet en hebben dus niet kunnen meepraten over dit wetsvoorstel. Om kwaliteit en uitvoerbaarheid te waarborgen, is het volgens de AOb van groot belang om de wet eerder, bijvoorbeeld al na twee jaar, te evalueren. Als we wachten tot een evaluatie na vijf jaar kan dat betekenen dat een grote groep studenten met onvoldoende basiskennis wordt opgeleid.

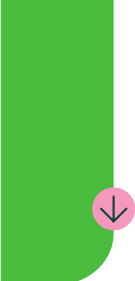
Beperk de reikwijdte van het wetsvoorstel

Het stemt de AOb positief dat de ministers ervoor gekozen hebben om de reikwijdte van de wet voorsnog te beperken tot duale- en deeltijdopleidingen. Echter wordt er een uitzondering gemaakt voor voltijdsopleidingen met een substantiële praktijkcomponent, waardoor het voor deze opleidingen toch mogelijk wordt om flexibilisering met leeruitkomsten toe te passen in de voltijdsvarianten (óók bij de opleidingsonderdelen die geen praktijkcomponent bevatten). We vragen de Kamer met klem om deze uitzondering uit het wetsvoorstel te schrappen.

Immers het experiment leeruitkomsten hoger onderwijs heeft alleen betrekking gehad op duale- en deeltijdopleidingen en er kunnen op basis van het experiment dan ook geen conclusies worden getrokken over de toepasbaarheid op voltijdsopleidingen. Dit omdat deze opleidingen geen onderdeel van het experiment uitmaakten.

Wij vragen de Kamer om vanwege deze inhoudelijke redenen het wetsvoorstel te beperken tot duale- en deeltijdopleidingen. Uitbreiden naar voltijdsopleidingen is wat de AOb betreft dan ook ongewenst:

- Voltijdsstudenten zijn bij aanvang 17/18 jaar. Deze doelgroep heeft weinig zicht op wat de opleiding of de praktijk behelst en heeft daarom nog geen gronden op basis waarvan ze keuzes kunnen maken. Uit de praktijk blijkt ook dat het overgrote deel van deze studenten de voorkeur geeft aan een vast cursusaanbod in plaats van een flexibele leerroute.
- Bij werken met leeruitkomsten wordt voorbijgegaan aan de relatiecomponent en daarbij ook de socialiserende functie van het onderwijs. Docenten hebben minder binding met studenten die hun eigen studieroute volgen en kunnen hen minder goed begeleiden in het vakgebied.
- Bij (de start van) de voltijdsvariant kennen opleidingen doorgaans geen praktijkcomponent binnen een professionele omgeving, waardoor de grootste meerwaarde van het werken met leeruitkomsten (het bevorderen van werkplekleren) niet tot zijn recht komt.
- Maatwerk voor studenten die een eigen bedrijf hebben, al in de sector werken of mantelzorg verlenen is al mogelijk in het hoger onderwijs. Om deze redenen is het verregaande voorstel voor invoering leeruitkomsten voor voltijdsopleidingen niet noodzakelijk.
- Een variabele stroom studenten opleiden, begeleiden en beoordelen via een flexibele opleidingsroute is arbeidsintensiever voor docenten dan het verzorgen van een gefaciliteerde route (die gelijktijdig ook aangeboden moet blijven worden). Onze leden maken zich zorgen over de gevolgen hiervan voor de werkdruk, omdat er nauwelijks ruimte voor is voor deze flexibilisering qua financiën en bemensing. Zo worden er vanuit het ministerie geen extra middelen beschikbaar gesteld. De docent dreigt hierdoor de rekening te moeten betalen voor deze flexibilisering.

Met name voor lerarenopleidingen (pabo) is een hechte klas met een logisch opgebouwd curriculum en een zorgvuldige mix van praktijk en theorie van groot belang. Invoering van leeruitkomsten bij de pabo kan er mogelijk toe leiden dat de uitval juist groter wordt. Wat de AOb betreft moeten we dat voorkomen.

Tegen het advies van de Raad van State in is ervoor gekozen dat de wet voor het hele hoger onderwijs geldt, dus ook de universiteiten. Dat is opmerkelijk, want er heeft geen enkele universiteit deelgenomen aan het experiment. Het is hierdoor niet duidelijk of het werken met leeruitkomsten past binnen de universitaire context. In tegenstelling tot hbo-opleidingen zijn de meeste universitaire opleidingen niet beroepsgericht en zijn onderzoek en onderwijs met elkaar verweven. Werken met leeruitkomsten past om die reden ook niet bij universiteiten. De AOb vraagt, naast de Raad van State, de Kamer om de universiteiten uit het wetsvoorstel te schrappen.

Laat professionals meepraten. Beleg besluitvorming over het al dan niet werken met leeruitkomsten op opleidingsniveau

We vinden het een goede ontwikkeling dat in de nota van wijziging van 14 juni 2023¹ het instemmingsrecht op het studieplan weer bij de opleidingscommissie is belegd. Het is van groot belang dat docenten vanuit hun kennis en expertise meepraten en -beslissen over het studieplan. Echter het besluit (en niet alleen de uitwerking ervan in het studieplan) om eventueel te werken met leeruitkomsten, en de mate waarin met leeruitkomsten wordt gewerkt, zou volgens de AOb op opleidingsniveau genomen moeten worden en niet van bovenaf op bestuursniveau. Het werken met leeruitkomsten kan namelijk alleen op basis van draagvlak, met een door het team gedeelde visie en met inachtneming van de kwaliteitswaarborgen. In het huidige wetsvoorstel lijkt het echter onvoldoende geborgd dat ook dat besluit op opleidingsniveau genomen kan worden. De AOb roept daarom op om docenten en studenten ook mee te laten beslissen over de keuze voor invoering van het werken met leeruitkomsten. Dat kan door invoering van het instemmingsrecht op het werken met leeruitkomsten in de wet te regelen. Door het ontbreken van instemmingsrecht op de invoering van het werken met leeruitkomsten wordt er over de hoofden van de docenten, besloten of leeruitkomsten passen bij een opleiding. Dat is wat de AOb betreft onwenselijk.

Kortom: deze wet kent nog te veel haken en ogen. Er is onvoldoende bekend over de invloed op de onderwijskwaliteit, inspraak is niet op het juiste niveau belegd en resulteert in meer werkdruk voor docenten. Daarnaast is de toepassing op voltijdsopleidingen niet wenselijk en toepassing op universiteiten te voorbarig. Uiteraard zijn we bereid om de inhoud van de brief verder toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Douwe Dirk van der Zweep
Dagelijks bestuurder hoger onderwijs

¹ Nota van wijziging (36136-8), URL: <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D25686>